

ՈՐՈՐԴԱԾ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ՈՍՏԻԿԱՆ - ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԻՄՆԵԼ

Կ'ԸՍԷ «ՄԻՏԻԱ - ՄՕՍԹ»-ի ՊԱՇՏՈՆԱՏԱՐ ՄԸ

Ռուսիոյ առեւտուրի եւ տնտեսութեան նախարար ծրարն Կրիշ Երկ Կերպեց, թէ իր կառավարութիւնը կը փորձէ խօսքի ազատութիւնը խեղդել երկրին մէջ, մինչեւ ան կը փորձէր ստար ներդրողները համոզել, թէ Ռուսիա իրենց դրամին համար ապահով վար մըն է:

Սակայն կառավարութեան եւ երկրին անկախ լրատու աղբիւրներու գլխաւոր ընկերութեան «Միտիա - Մօսթ»-ի միջեւ վէճ մը կ'ընթար Հետապնդած է մինչեւ աւտորիական Սայգալուրի քաղաքին մէջ տեղի ունեցած կեղծոտեան եւ արեւելեան Եւրոպայի գծով Տնտեսական Համաշխարհային Ֆորումի ժողովը:

«Միտիա - Մօսթ»-ի բարձրատիճան մէկ պաշտօնատարր իշխանութիւնները քննադատած է՝ լրատու, որ անոնք կը փորձեն ոստիկան - պետութիւն մը ստեղծել: Կրիշ Կերպեցի ընթացքին շեշտած է, որ կառավարութիւնը ուսու քաղաքացիներու իրաւունքներու եւ ազատութիւններու պաշտպանութեամբ նոյնքան մտահոգ է, որքան «Միտիա - Մօսթ»-ի ներկայացուցիչները: Ան ընդգծած է, որ կառավարութեան նոր ծրագիրը անհրաժեշտ պայմանները պիտի ստեղծէ ուսերու բարգաւաճումին համար:

«Միտիա - Մօսթ» կրնային հետ լրատուի ընթացքի մէջ իր նախագահին՝ Վլատիմիր Կուսինսքիին անցեալ շարժումն եւ օրեայ լրատուութեանն էլ վեր՝ գեղծարարութեան լանջանքով:

Կուսինսքի ամբաստանութիւնը հերքած է, լրատու, որ իր լրատարակութիւնը իր լրատու աղբիւրները լրատութեան մասին կը նպատակադրէ:

Միւս կողմէ, Ռուսիոյ նախագահ Վլատիմիր Փութին երկէ պաշտպանած է երկրին դատախազները, միաժամանակ գանդակ գրուցանելով, թէ պէտք է օրէնքին տառաջիտել կառչած մնան, երբ հետաքննութիւններ կը տանին:

Ընդհանուր դատախազը Կուսինսքիի ձեռնարկութեան եւ լրատարակութեան հարցով խտիւ քննադատած էր:

(ՌՈՅԹԸԸԸ)

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՉՈՒՆԻ ՍԻՋԱՍՈՒՆ ԴԱՆԱԼՈՒ ՉԻՆԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ԿԱՊԵՐՈՒՄ

ՊԵՅՃԻՆԿ, 29 (ՌՈՅԹԸԸԸ).- Չինաստան յայտարարեց, որ չինեւիսայեցեան կապերուն միջամուկի դառնալու իրաւունք չունին Միացեալ Նահանգներ:

Արտաքին գործոց նախարարութեան քաներ Ժու Պանկուս ըսաւ, որ Պեյճինկ կոչ կ'ուղղէ Չինաստանի ռատարներ ծախելու իւրայեցեան ծրագրով: Ուաշինկթըն մտահոգ է, որ իւրայեցեան ռատարները գնելով՝ Պեյճինկ պիտուրական գետնի վրայ առաւելութիւն մը ձեռք պիտի ձգէ Թայուանի դիմաց: Քլիւթըն յայտնեց նաեւ, որ այս հարցին գծով բազմիցս խօսուած է Իւրայեցի վարչապետ Էհուտ Պարաքի հետ:

Պարաքի համար փշոտ հարցի մը վերածուած է ռատարներ վաճառելու ծրագիրը, որուն գծով համաձայնութիւն գոյացուցած էր նախկին վարչապետ Պեյճինկի Նեթանիաիսի կառավարութիւնը: Պարաք ն'չ կ'ուզէ շեջել պայմանագրութիւն մը, որ ստորագրուած է իւրայեցեան կառավարութեան կողմէ եւ ոչ ալ կ'ուզէ թշնամացնել Ուաշինկթընը:

Միացեալ Նահանգներու նախագահ Պիլ Բլիւթըն Չորեքշաբթի օր ըսած էր, որ մտահոգ է Չինաստանի ռատարներ ծախելու իւրայեցեան ծրագրով: Ուաշինկթըն մտահոգ է, որ իւրայեցեան ռատարները գնելով՝ Պեյճինկ պիտուրական գետնի վրայ առաւելութիւն մը ձեռք պիտի ձգէ Թայուանի դիմաց: Քլիւթըն յայտնեց նաեւ, որ այս հարցին գծով բազմիցս խօսուած է Իւրայեցի վարչապետ Էհուտ Պարաքի հետ:

ԱՁԳԱՅԻՆ ԱՔՍՈՐ-ՎԱՍԱՐՃԵՆՎԱԺՄԱՆ
ԽԱՂ ՈՒՇԱՂ 2000
30ՔԼԻՍ 10ԷՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 25
ԱՄՆՈՆԱՅԻՆ ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԴՊՐՈՅ
ՏԱՐԻՔ 1 ՏԱՐԵԱԿԱՆ 6 ՏԱՐԵԱԿԱՆ
ՕՐ ԵՐԿՈՒՇԱՐՃԵՆ - ՈՐՈՐԴԱԾ
ՄԱՍ 8:30ԷՆ 1:00
ՍԱԿ 100,000 L.N.

ԹՈՒՐԿԻՆ

ՀԱՏԷՓԻ ԴԵՍ ԱՐՇԱԷ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Թրքական ոստիկանութիւնը երէկ ձերբակալած է երկրին քրտական օրինական գլխաւոր կուսակցութեան 23 անդամներ, որոնք մահապատիժի դէմ կը բողոքէին: Ճիշդ տարի մը առաջ ՔԱԿԻ ղեկավար Ապտիլլա Օճալանի դէմ մահապատիժ տրուած էր՝ գլխաւորաբար քրտական հարաւարեւելեան գօտիին մէջ ինքնավարութեան ի խնդիր 15 տարուան պիւնէլ պայքարը ղեկավարած ըլլալուն համար:

ՀԱՏԷՓԻ Պոլսոյ մահապատիժի նախագահը յայտնած է, թէ ոստիկանութիւնը ցրուած է կուսակցութեան երիտասարդական թեւին կողմէ մահապատիժի դէմ բողոքի ցոյց մը եւ ձերբակալած 23 հոգի՝ առանց արտօնութեան ցոյց

կատարած ըլլալու համար:

Թրքական իշխանութիւնները երկար ատենէ ի վեր ունին կասկածներ, թէ ՀԱՏԷՓ, որ քրտական տագնապին բանակցութեանց ճամբով աւարտ մը կ'առաջադրէ, ՔԱԿԻ կ'օժանդակէ: Փետրուարին իշխանութիւնները հարաւարեւելեան գօտիին մէջ ՀԱՏԷՓի անդամ երեք քաղաքապետ ձերբակալած էին՝ ընթացքին օժանդակելու յանցանքով:

Կուսակցութեան Պոլսոյ պատասխանատուն հերքեց, թէ բողոքի ցոյցը յատկապէս Օճալանի կապուած է ըսելով, որ ՀԱՏԷՓ Թուրքիոյ մէջ ընդհանուր առմամբ մահապատիժի վերջ տալու կոչ կ'ուղղէ:

Թուրքիա իբրեւ է.

ԹԱՅՈՒԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՆԸ՝ ԲՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ԹԻՐԱՆ

ԹԱՅՓԷՅ, 29 (ՌՈՅԹԸԸԸ).- Թայուանի նախագահ Չին Շուի Պիան խիստ քննադատութեան ենթարկուեցաւ «Մէկ Չինաստան»ի գաղափարին մասին արտայայտած իր կեցուածքին համար:

Թայուանեան մամուլն ու այլ աղբիւրներ դիտել տուին, որ Չին Շուի ձեռքով ամէն ինչ կը գլխի Պէյճինկի: Պէյճինկ եւս քննադատեց Չին Շուի, յայտնելով, որ Թայուան անկեղծ չէ աւելի լաւ կապերու իր պահանջով:

Չին Չորեքշաբթի օր յայտարարած էր, որ պատրաստ է որդեգրելու Պէյճինկի առաջարկած «Մէկ Չինաստան» գաղափարը: Չին Շուի յայտարարութեան կարծ ժամանակ մը ետք, Թայուանի կառավարութիւնը հաղորդագրութիւն մը հրատարակեց, յայտնելու համար, որ Թայիբէյի կեցուածքը որեւէ փոփոխութիւն չէ արձանագրած:

ՍՈՒՏԱՆԻ ԴԵՄ ՄԱԿԻ ՊԱՏԺԱՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ՋՆՋԵԼՈՒ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԿԸ ՅԵՏԱԶԳՈՒԻ

Ընդառաջելով Միացեալ Նահանգներու առաջարկին՝ ՄԱԿԻ Ապահովութեան Թորհուրդը մինչեւ Նոյեմբեր յետաձգեց Սուտանի պատժամիջոցները ջնջելու որոշումը, յայտնեցին դիւանագետներ:

Ապահովութեան Թորհուրդի մնացեալ 14 անդամները համոզուած են, որ Սուտան ամբողջացուցած է ամպարկոմ ջնջելու բոլոր պայմանները, եւ թէ ժամանակը հասած է, որ ՄԱԿ վերցնէ այդ պատժամիջոցները, որոնք հաստատուած էին 1995ին: Նորիմ օրին ամբաստանուած էր Եգիպտոսի նախագահ Հիւսեյն Սուպարաքի դէմ Ատիս Ապեպայի մէջ մահապատիժ մը կատարողներուն ապստան տալու բանցանով: Երբ պատժամիջոցները ջնջելու բանցանքը քուէարկութեան դրուեցաւ, Միացեալ Նահանգներ վերջի ենթարկեցին գայն, պատճառ դառնալով, որ մնացեալ անդամները հաւանութիւն տան որոշումը յետաձգելու մասին:

Ֆրանսայի դեսպանը՝ Ժան Տալիտ Լըիթ, ըսաւ, որ Սուտան ընդունած է յետաձգման որոշումը:

(ՌՈՅԹԸԸԸ)

Ի. Խ. ԿԱՅԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԸՆԴՅԱՆՈՐ ՔԱՐՏՈՐԱՐԸ ԱՅԼ ՄԱՐՈՅԻ ԱԸ

ՔՈՒԱԼԱ ԼԱՄՓՈՒՐ, 29 (ՌՈՅԹԸԸԸ).- Մարաքի արտաքին գործոց նախկին նախարար Ապտիլուէտ Պեյքիզի պիտի դառնայ Իսլամական Խորհրդաժողովի Կազմակերպութեան նոր ընդհանուր քարտուղարը, յայտնեց Մալեքիոյ արտաքին գործոց նախարար Սայեթ Համիտ Ալլապար Հիգզաբթի օր:

Պեյքիզի պիտի փոխարինէ այլ մարտքի մը Իգզեթին Լարաքի, որուն չորսամեայ նստաշրջանը կ'աւարտի տարեկանը:

Համիտ ըսաւ նաեւ, որ Ի. Խ. Ալլապարաքի գործոց նախարարները, որոնք ժողով մը կը գումարեն Մալեքիոյ մէջ, որոշեցին, որ ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնին համար ընտրութիւն պիտի չկատարեն, որպէսզի չտիրանալ տպաւորութիւնը, թէ իսլամական աշխարհը բաժնուած է եւ կամ տարակարծութիւններ ունի:

Միւս կողմէ, ԻՆՍ լրատու գործակալութիւնը հաղորդեց, որ իրաքցի մը սպանուեցաւ եւ ուրիշ մը ալ վիրաւորուեցաւ, երբ արեւմտեան օդանաւեր Պարսկական ծովի վրայ յարձակումներ կ'ուղղէին: Միւս կողմէ, ԻՆՍ լրատու գործակալութիւնը հաղորդեց, որ իրաքցի մը սպանուեցաւ եւ ուրիշ մը ալ վիրաւորուեցաւ, երբ արեւմտեան օդանաւեր Պարսկական ծովի վրայ յարձակումներ կ'ուղղէին: Միւս կողմէ, ԻՆՍ լրատու գործակալութիւնը հաղորդեց, որ իրաքցի մը սպանուեցաւ եւ ուրիշ մը ալ վիրաւորուեցաւ, երբ արեւմտեան օդանաւեր Պարսկական ծովի վրայ յարձակումներ կ'ուղղէին:

Մահուան հարակիւն առեւանքներ կապուած էր, անուապէս 5 հոգի ձերբակալելով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր գրաւելով:

Մահուան հարակիւն առեւանքներ կապուած էր, անուապէս 5 հոգի ձերբակալելով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր գրաւելով:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿԱՐԱԶՊՈՒՄ

Միւս կողմէ, Թուրքիոյ խորհրդարանը Չորեքշաբթի օր որոշած է Վանի նահանգին մէջ ստիպողական վիճակի դրութեան վերջ տալ, իսկ չորս այլ շրջաններուն մէջ՝ հարաւարեւելեան մարաքաղաք Տիւրքիայի եւ Հաքարի, Թուրքիայի եւ Սըրսաք նահանգներուն մէջ պայն երկարաձգել:

Խորհրդարանի որոշումը կը յաջորդէր Ալպայի Ապահովութեան Խորհուրդի այս շաբթուան վանի եւ միւս շորս շրջաններուն առնչութեամբ կատարուած առաջարկին:

Սակայն վանի մէջ բնակատն կեանք պիտի չհաստատուի. այլ անկախ պիտի միանայ նախապէս ստիպողական վիճակի դրութեան մէջ գտնուած 6 այլ շրջաններու. որոնք «կից նահանգներ» կը կոչուին, համաձայն խորհուրդի առաջարկին:

Խորհուրդը մեծամասնութեամբ բարձրատիճան սպաներէ բաղկացած է:

Խորհրդարանին որոշումը ի վորու պիտի դառնայ Յուլիս 30ին:

(ՌՈՅԹԸԸԸ)

ԻՐԱԸ

ՄԱԿ ԱՊԱՅՈՒՎՈՒԹԵԱՆ ՍԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ ԿՊՐԴԵԳՐԷ ԻՐ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

ՄԱԿ ապահովութեան խիստ միջոցառումներ կ'որդեգրէ Իրաքի մէջ գտնուող իր կեդրոններուն շուրջ կահաւարգիւրու համար կրկնութիւն Չորեքշաբթի օրու միջադէպին, որ երկու կողմէ Եօթը վիրաւորներ պատճառած էր:

ՄԱԿ պաշտօնատար մը յայտնեց, որ միջոցառումներուն կարգին են անձնաթուղթերու ստուգումը եւ կեդրոններէն ներս մտնողներուն խուլարկութիւնը: Չորեքշաբթի օր իրաքցի մը սպանուեցաւ ԶԱՕԻ կեդրոնէն ներս գնդաջորդ կրակ բացած էր պահակներուն եւ պաշտօնէաններուն վրայ: Ան յայտարարած էր, որ այս արարքին դիմած է, իբրեւ բողոք ՄԱԿի կողմէ հաստատուած պատժամիջոցներուն դէմ:

Միւս կողմէ, ԻՆՍ լրատու գործակալութիւնը հաղորդեց, որ իրաքցի մը սպանուեցաւ եւ ուրիշ մը ալ վիրաւորուեցաւ, երբ արեւմտեան օդանաւեր Պարսկական ծովի վրայ յարձակումներ կ'ուղղէին: Միւս կողմէ, ԻՆՍ լրատու գործակալութիւնը հաղորդեց, որ իրաքցի մը սպանուեցաւ եւ ուրիշ մը ալ վիրաւորուեցաւ, երբ արեւմտեան օդանաւեր Պարսկական ծովի վրայ յարձակումներ կ'ուղղէին:

ՄԱԿԻ ՎԻՃԱԿԻ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿԱՐԱՐԱԶՊՈՒՄ

Միւս կողմէ, Թուրքիոյ խորհրդարանը Չորեքշաբթի օր որոշած է Վանի նահանգին մէջ ստիպողական վիճակի դրութեան վերջ տալ, իսկ չորս այլ շրջաններուն մէջ՝ հարաւարեւելեան մարաքաղաք Տիւրքիայի եւ Հաքարի, Թուրքիայի եւ Սըրսաք նահանգներուն մէջ պայն երկարաձգել:

Մահուան հարակիւն առեւանքներ կապուած էր, անուապէս 5 հոգի ձերբակալելով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր գրաւելով:

Մահուան հարակիւն առեւանքներ կապուած էր, անուապէս 5 հոգի ձերբակալելով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր գրաւելով:

(ՌՈՅԹԸԸԸ)

ԱԼՃԵՐԻԱ ԿՐՆԱՅ ՕԺԱՆԴԱԿԵԼ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻՆ

ՏՈՒՊԱՅ, 29 (ՌՈՅԹԸԸԸ).- Ալճերիացի լրագրող մը, որ մաս կը կազմէր Իսրայէլ այցելած խմբակին, յայտնեց, որ հրեական պետութեան արտաքին գործոց նախարարութիւնը ըսած է, թէ Ալճերիա կրնայ օժանդակել յառաջխաղացքի մէջ ընդուն համար Միջին Արեւելի խաղաղութեան գործընթացը:

Հայաստանի Ռապայի, որուն հետ հարցազրոյց մը հրատարակուած էր «Շաքր Աուսաթ» թերթին կողմէ, ըսաւ նաեւ, որ Ալճերիացի ինը լրագրողներ խմբակը հանդիպումներ ունեցած է Իսրայէլի արտաքին գործոց նախարար Տէյվիտ Լեւիի եւ Ջեյմս Կարթ մը անդամներուն հետ: Ռապայի անցուց, որ Լեւի իրենց միջոցով քանի մը պատգամներ ուղարկած է Ալճերիոյ:

Ռապայի պաշտպանեց ղեկի Իսրայէլ կատարուած անհարկեց պայմաններին, որ դատապարտուած էր Ալճերիոյ կառավարութեան կողմէ: Ան դիտել տուաւ, որ ինք եւ ընկերակիցները չեն գործակցիր Իսրայէլի հետ եւ ոչ ալ կը պահանջեն, որ Ալճերիա բնականոց կապեր հաստատէ հրեական պետութեան հետ: Ռապայի անցուց, որ Իսրայէլ գիրենք ընտրած է, որովհետեւ լրագրողներ են: Ան ըսաւ նաեւ, որ լրագրողներու խմբակը պաշտօնական պատուիրակութիւն մը չէ եւ կառավարութեան չէ, որ կը ներկայացնէ: «Լրագրողները պարզապէս թուած են տեսնելու, թէ ինչպիսի կացութիւն մը կը տիրէ Իսրայէլի մէջ, որովհետեւ ժամանակը հասած է, որ արաբ բնաբացին իմանայ իրականութիւնը», անցուց Ռապայի:

ՎԱՆԱՅ ՉԱՅՆ ՎԱՆԱՅ ՉԱՅՆ
ՈՒՐԵԱԾ ՕՐՈՒԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ
6:30 - Բացում
F 6:35 - Բարի լոյս
M 7:00 - Հայկական եւ օտար մեղմ երգեր
9 8:15 - Տեղական մամուլի խորագիրներու ընթերցում
4 8:30 - Հայերէն լուրեր
7 8:40 - Օրդերու լոյս
8:45 - Ինչ կ'ըսեն աստղերը
M 9:00 - Ալգազարական եւ տոնակերպութիւն
h ունկնդրութիւն
z 10:30 - Արաբերէն լուրեր
10:45 - Արաբերէն երգեր
հեռ. 2 11:30 - Յուշամատեն
4 12:00 - Շահանդուլիսի հետ
1 12:15 - Կուրսասեան երգեր
2 12:30 - Հայերէն լուրեր
7 13:05 - Ալգազարական լուրեր
2 14:30 - Արաբերէն լուրեր
4 15:00 - Արաբերէն յայտագիր
16:00 - Կնոջական
2 16:30 - Արաբերէն լուրեր
4 16:40 - Հանդիպում
1 18:00 - Տարարան
1 18:30 - Հայերէն լուրեր
9 19:00 - «Ռապայի» հեռուստային մրցում
9 20:30 - Էսթրատային երգեր
22:30 - Պատուէր
00:30 - Փակում

HAIGAZIAN UNIVERSITY
In Partnership with the Educational Institute of the American Hotel & Motel Association
are accepting applications for the Hospitality Management
An emphasis in the Faculty of Business Adm. & Eco.
We train the Best We certify the Best
For information please contact : Haigazian University
Mexique Str. - Kantari - Beirut.Tel.: (01)349230/1 (01)353010/1
E-mail: admissions@haigazian.edu.lb
Web: www.haigazian.edu.lb

ՀԱՄԼԵԳՎՅԻՆ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԻՄՆԱՐԿ
(ՀՈՎԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿԱՐԱՐԱՐԱՅԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱՍԱՐԱՆ)
ԿԿԱՅԱԿԱՆԱՅ ԲԱՇՆԱՆ ՀԱՆԴՍՈՒԹԻՒՆ
Օրուն պատգամաբեր՝ ՊՐՆ. ԵՐՈՒԱՆԻ ԵՐԿԱՆԵԱՆ
(Համալգազարի «Բարսեղ Կանաչեան» երաժշտանոցի տնօրէն)
Տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 1 Յուլիս 2000, Երեկոյեան ժամը 8:00ին. Ն. Փայանձեան ձեւարանի «Վասպուրական» սրահին մէջ:
ՀՐԱԻՐ

ԱՊՂԶ՝ ԱՌԱՆՅ ՅԱՂԹՈՂ ՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՐՏՈՒՈՂ ՆԵՐՈՒ

ԿԱՍՊԻՑ ԾՈՎՈՒ ԶԱՐԻՒԴԻՆ ՇԱՍԱՐ

ՓՈՒԹԻՆ ՄԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊՐԿԷ

Ռուսիա կը փորձէ իր ազդեցութիւնը վերահաստատել Կասպեան աւազանին մէջ իր հակակը շինող տարածելով շրջանի քարիւղի արտաձեւման ճամբաներուն վրայ: Մոսկուա իր այս ծրագիրը կը քննայ իրագործել ամերիկեան պաշտպանութիւնը վայելող ծրագիրներուն հաշտոյնը:

Միեւնոյն ատեն ԱՊՂԶի երկիրները Կեդրոնական Ասիոյ մէջ ապահովական մեծ լիազօրութիւններ տուին Ռուսիոյ, երբ համաձայն գտնուեցան միացեալ հակահարկերակաւ կազմակերպութեան մը ստեղծման, ղեկավարութեամբ ռուսական գաղտնի սպասարկութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարի մը: Այս նոր մարմինին նպատակն է արգիլել իսլամ ծայրայեղականներու ահաբեկչական գործունէութեան տարածումը, որ ինչպէս Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Իկոր Իվանով նշած է, ամենէն մեծ վտանգն է շրջանին մէջ:

Մոսկուայի վերահաստատման փորձերը շրջանին մէջ դիտել կու տան, որ նախագահ Փութին կ'ուզէ ուժ ցոյց տալ, ըստ Աւստրալիական Ազգային համալսարանի միջին արեւելեան եւ Կեդրոնական Ասիոյ ռուսամասնաբաժնի մասնագէտներու բաժանմունքի դասախօս Դոկտ. Մին Սայթլի:

Քարիւղով հարուստ Ազրպէյճան վերջերս յայտարարեց, որ ծրագրած է կազմել ելեկտրոնային հոսանքի ներքին պահանջները գոհացնելու համար: Յայտարարութիւնը արդիւնքն էր Մոսկուայէն եկած ճնշումներուն, ըստ որոնց, Ազրպէյճան պէտք էր յարգէր իր խոստումը եւ նախօրոք ճշդութեամբ քանակութեամբ քարիւղ արտաձեւելու Պաքուէն ղեկի ռուսական քարիւղատարներու ցանց եւ ղեկի սեւծովեան Լոկոմոտիվը նախագծուի:

Իբրեւ ներեւանք, ռուսական ազդեցութիւնը Պաքուի մէջ պիտի մեծնայ եւ ոչ միայն անոր համար, որ Ազրպէյճան հաւանաբար իրեն պէտք եղած կազմ ներածել Ռուսիայէն: Եթէ Մոսկուա շարունակէ իր ճնշումները, ներառեալ Ազրպէյճանի դէմ տնտեսական պատժամիջոցներ հաստատելու իր սպառնալիքները, սպասուածն է շատ անելի քիչ քանակութեամբ քարիւղ պիտի մնայ Ռուսիոյ շինարարական կողմէ պաշտպանուած Պաքու - Եւրասիա քարիւղատարով արտաձեւելու համար:

Առաւել, 16 Յունիսին յայտարարուեցաւ, թէ «Փի.էս.Եի. Ինթըրնէշնըլ» աներիկեան առևտրական ընկերակազմութիւնը իրաժարած է Կասպից ծովուն տակէն թուրքմենական Ազրպէյճան երկրորդ կազմատարի մը շինութեան առաջարկէն: Այս կազմատարը եւս բանալի դեր ունէր նախկին հորիզոնային Միութեան Կասպեան աւազանի երկիրները ուժանիւթ արտաձեւման միջոցով Արեւմուտքին կապելու ամերիկեան կազմակերպութեան մէջ:

Խորհրդային Միութեան փլուզման յաջորդող տասնամեակին Ռուսիա բաւարար ուժ չունէր դեմէր իսլամական կողմէն եւ Կեդրոնական Ասիոյ հանրապետութիւնները եւս հանոց քարիւղը Մոսկուայի հսկողութեան տակ չէր կարողանալ Նահանգներու ճիգերուն սակայն վերջին ինը ամիսներու, Չեչենիոյ վրայ յարձակումէն ի վեր, նախագահ Փութին կարծես փոխած է այն ուղղութիւնը:

Կեդրոնական Ասիոյ եւ Կովկասի մէջ վերահաստատուելով Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը կը մօտենայ խորհրդային շրջանի դիւնապետութեան. կ'ըսէ Սայթլը:

ԱՊՂԶի 21 Յունիսի վեհաժողովէն աւելի կարեւոր իրադարձութիւններէն մէկն էր անոր նախորեակին կայացած Կովկասի Չորսին (Կլաւտիսի Փութին, Հայտարար Ալիեւ, Լ'տուարտ Գեւորտնաձէ եւ Ռոպերթ Քոչարեան) հանդիպումը, կը գրէ ռուսական «Նեգալիսիսիսիս» կազմութեան մը ստեղծումը, որուն նպատակն է ամրացնել շրջանային ապահովութեան գոտին, խաղաղ լուծում մը գտնել շարունակուող տագնապներուն, համագործակցի միջազգային ահաբեկչութեան դէմ տարրուղ պայքարին ծիրէն ներս, ինչպէս նաեւ՝ նպատակ մարդասիրական բազմաթիւ հարցերու բարելաման գործին:

Չորսը հրապարակած են յայտարարութիւն մը՝ մշտնջերմ, որ իրենց հանդիպումները պիտի ըլլան հերթական դրոշմներ, նուազագոյնը՝ տարին երկու անգամ, եւ նախապատրաստական աշխատանքները պիտի ստանձնեն չորս երկիրներուն արտաքին գործոց նախարարութիւնները: Հարկ է մշտնջերմ, որ ցարդ ԱՊՂԶի ծիրէն ներս յատուցուած են պետութիւններու միջեւ եօթը միութիւններ, որոնք կը հետապնդեն տարբեր նպատակներ, կը գրէ օրաթերթը: Այդ միութիւններն են՝ Լուսիս - Պիելյուտիսիս Միութիւնը, Մաքսային Միութիւնը (Լուսիսիոյ Պիելյուտիսիոյ, Ղազախստանի, Խորվաթիստանի եւ Տաճիկիստանի միջեւ), Ապահովութեան Հասարակական Դաշինքը (վերոյիշեալ երկիրները՝ առաւել Հայաստան), Միացեալ Օղային Պաշտպանութեան համակարգը, Կեդրոնական Ասիական Միութիւնը եւ ՎՈՒԱՄը (Վրաստանի, Ռուսիայի, Ռուսիայի, Ռուսիայի, Ազրպէյճանի եւ Մոլդովիայի միջեւ): ԱՊՂԶի հովանաւորութեան տակ այդքան այլազան կազմակերպութիւններու գոյութիւնը ինքնին խօսումն ցուցանի մըն է անոր մէջ միեւնոյն ատեն թէ՛ համարկման եւ թէ՛ տարաբանութեան ուղղութիւններու գոյութեան, կը մշտնջերմ օրաթերթին մէջ:

Այս գաղափարին լուսին տակ, Կովկասի Չորսին ստեղծումը յատկանշական գարգացում մըն է այն երեւոյթին, որ չորս երկիրներն ալ պատրաստ են միասնաբար համաձայնագրել զինուորական կազմակերպութեան շուրջ, ինչպէս նաեւ՝ որդեգրել Կովկասի համարկման ուղղութիւնը, որ սեփական կը քաջադերուի Կովկասի կողմէ: Այս քայլը, ինչպէս դիտել կու տայ թերթը, կրնայ հակադարձութիւն մը համարուիլ այն բոլոր փոր-

ձերուն, որոնք կը միտին ստեղծել շրջանային զանազան կազմակերպութիւններ, որոնց մէջ Լուսիսիոյ չի տըր-իբր պէտք եղած տեղը: Առաւել, այդ ծրագիրներէն ուսմանը (լատիական Անգարայէն բնած ծրագիրները) ուղղակիօրէն կը միտին Մոսկուայի ազդեցութեան գերծպահել շրջանը: Հիմա արդէն այդպիսի ծրագիրներու գործադրութիւնը գրեթէ անհատական է, յատկապէս Ակադեմիայի առնելով Կրեմլինի որդեգրած «Կովկասի մէջ պատմականութիւն գոյութիւն ունեցող ուժերու հաստատարակչութիւնը պահելու» ուղեգիծը:

«Նեգալիսիսիսիս» կազմութեան նախաձեռնողը ԱՊՂԶի վեհաժողովին է կը մշտնջերմ, որ անկա կեդրոնացաւ աշխարհի, ինչպէս նաեւ ԱՊՂԶի մէջ ռազմավարական կայունութեան հաստատման կարեւորութեան վրայ:

ԱՊՂԶի ղեկավարներուն կողմէ ռազմավարական կայունութեան շուրջ փաստաթուղթի մը ընդունումը հաստատեց այդ մէկը, ինչպէս նաեւ ողջունեց Լուսիսիոյ կողմէ «ՄԹ-ԱԼՐ» - 2 - դաշինքին, լայնածիր կորիզային փորձերու Արգիստան դաշինքին եւ հակահրթիռային պաշտպանութեան գծով 1997ի համաձայնութիւններուն վաւերացումը: ԱՊՂԶի ղեկավարները կարեւոր նկատեցին նաեւ Միացեալ Նահանգներու կողմէ այդ համաձայնութիւններու վաւերացումը եւ վստահութիւն յայտնեցին, որ «Լ.Ն.Ս.Պ.» յաշինքը կը շարունակէ սնուց - աշխարհի մէջ ռազմագիտական կորիզային զէնքերու յաւելեալ նուազեցման հիմքը:

ԱՊՂԶի վեհաժողովին արձարծուած այլ կարեւոր հիւր մըն էր ԱՊՂԶի սահմաններէն ներս միջազգային ահաբեկչութեան հարցը: Նախագահ Փութին դիտել տուաւ, որ հասարակապետութիւնը իր ուժերուն վստահելով կրցած էր կայունութիւն հաստատել իր ամբողջ տարածքին վրայ: Կեկավարները միաձայնութեամբ որ-

Նախագահ Վլատիմիր Փութին կը մենամարտի Թաթարստանի կիներու յատուկ «քապաշ» մարզախաղի արտաձեւման հետ:

դեգրեցին միջպետական հակահարկչական կեդրոն ստեղծելու որոշումը եւ անոր պատասխանատու նշանակեցին ռուս զօրամասի հրամանատար Պորիս Մայլնիքովը:

Այլ օրաթերթ մը՝ «Ռուսերսանք Տէլլի» կը գրէ, թէ նախագահ Փութին չէ կրցած ծածկել վեհաժողովին արդիւնքներուն գծով իր գոհունակութիւնը: Ան անցուց «իր առաջին քննութիւնը եւ յաջողեցաւ իր նպատակին մէջ. մէկ խօսքով, ԱՊՂԶի բոլոր նախագահները պաշտպանեցին իր տեսակէտները, հակառակ այն իրողութեան, որ իրենց կրեմլին գոտուած ժամանակ ՕԹ-ԱՆ, Ազրպէյճանի, Վրաստանի եւ Ռուսիայի մասնակցութեամբ ծովային ռազմափորձեր կ'ընէր ԱՊՂԶի երկիրներու յարաբերութիւններուն գծով իր ունեցած տեսութեան յաջողութիւնը՝ միացեալ յայտարարութիւններով ստեղծուած միասնականութեամբ ցուցադրութիւնը. իսկ քուլիսներու ետին անհատական քանակութիւնները՝ վարանու կամ չափազանց անկայն ղեկավարներու հետ:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՎ

ԹԱՄԻԼ ՎԱԳԻՐԵՐԸ ԱԻԵԼԻ ՎԱՅՐԱԳ ԿԸ ԴԱՌՆԱՆ

25 տարեկն ի վեր Թամիլ ըմբոստները անդուզ կերպով կը պայքարին անկախ պետութիւն մը ստեղծելու համար Սրի Լանքայի Հիւսիսային եւ Հիւսիսարեւելեան շրջաններուն մէջ, ուր կը բռնակրի Թամիլ փոքրամասնութեան մեծ մասը:

Թամիլ ըմբոստները ստեղծած են պատերազմի կազմակերպութիւն մը իր մատակարարման եւ կապի գիծերով, որոնք գիրքէք յարաբերութեան մէջ կը դնեն ոչ միայն ասիական, այլ նաեւ եւրոպական երկիրներու եւ Հիւսիսային Ամերիկայի հետ:

«Թամիլ Իլամի Ազատագրութեան Վարչութիւն» (Թ. Ի. Ա. Վ.) ղեկավար Վեյուֆոյայ Փրապաքարան Սրի Լանքայի Հիւսիսարեւելեան շրջաններէն շրջաններուն մէջ գտնուող ձաֆնա թերակղզիի միջին մասէն է: Երբ անջատողական գիւնեայ պայքարը սկսաւ (1970ական թուականներու սկիզբը) անոր ղեկավարած ջոկատը միայն 20 անդամներէ կը բաղկանար: Սակայն Թ. Ի. Ա. Վ. որ 1970ին գաղտնօրէն Հիմնուած էր, ներկայիս 7,000էն 10,000 գինեայ կը հաշուէ:

1987ին անոնք Հնդկաստանի Իրանակի խաղաղարարները Սրի Լանքայի Հիւսիսարեւելեան շրջաններէն դուրս վտարեցին: Իսկ Հիմա անոնք կը պատրաստուին պայքար մղելու Սրի Լանքայի կառավարական գիւնեայ ուժերուն դէմ՝ ձաֆնայի թերակղզիին տիրանալու համար:

Թամիլ գինեայները ունին ծովային ռազմական թեւ մը, ինչպէս նաեւ՝ «Աեւ Վագրեր» կոչուած անձնասպանական ջոկատներու մեծ խումբ մը, որոնց մասնագիտութիւնն է ընտրուած թիրախներու մօտենալու իրենք գիրքէք անոնց հետ պայքարելու:

Այս խումբերուն անդամները Փրապաքարանի հաւատարիմ մնալու երդում կու տան: Ոչ մէկ անդամ անոնց արտօնութեան կրնայ հրաժարուիլ, իսկ թերազդեցիկ կը պատժուին ու յաճախ կը սպանուին: Պատասխանատուներուն կ'արգիլուի ծխախոտի եւ այլքոյ գործածու-

թիւնը: Իսկ գերի բռնուելու պարագային անոնք թոյնով անձնասպան կ'ըլլան:

Թամիլ ըմբոստներու վճռական կեցուածքը կարելի է հասկնալ անոնց խիստ կարգապահութեան, միահամուռ կազմակերպութեան եւ իրենց դատին հանդէպ մոլեռանդ ջերմեռանդութեան ընդմէջէն:

Համայնավար կուսակցութեան մը նման, անոնք ռազմական եւ քաղաքական թեւերու կը բաժնուին, բայց այս երկուքին միջեւ տարբերութիւնը յաճախ անորոշ կը համարուի: Այսպէս, քաղաքական պատասխանատուները գէշ կը կրեն ու յաճախ կ'ուրիշներուն մէջ դերակատար կը յառնան:

Քաղաքի սպասարկութեան թիրախիսկական ընտրանին է: Այս տարտամուտ քաղաքական տեղեկութիւններ կը հաւաքէ, կ'արտօնէ թիրախներու շարուածները կը հետապնդէ եւ թշնամիներու սպանութիւններ կը ծրագրէ:

Թամիլ բարձրաստիճան ղեկավարները ուղղակիօրէն տեղեկութիւններ կը յանձնեն Փրապաքարանի, որուն հասնելու համար պէտք է խիստ հսկողութեան ենթարկուիլ: Իսկ ձաֆնա թերակղզիին վրայ գործող Փրապաքարանի գրասենեակները բարձր օդատիւններու միջոցով է, որ տեղեկութիւններ կ'ուղարկեն իրենց ղեկավարին: Փրապաքարան յոյնիսկ երբեմն անձամբ կը խօսի Թ. Ի. Ա. Վ. ի կապի գործիքներու ճամբով, որոնք Հնդկաստանի եւ Սրի Լանքայի կառավարութիւններու հսկողութեան տակ կը գտնուին: Ջորալայնըր ինքնին ակնահարուած է եւ խիստ հսկողութեան կ'ենթարկուի:

Թամիլ ըմբոստներուն նեցուկ կը կանգնին շուրջ 500,000 սրիլանքացի թամիլներ, որոնք կ'մ

գաղթած են եւ կամ իրրեւ քաղաքական փախուստականներ խոյս տուած են դէպի արտասահման: Անոնց կարեւորագոյն կեդրոնը Քանատայի մէջ կը գտնուի (հոն սպորտ թամիլներուն թիւը կը հասնի 150,000-ի), Թ. Ի. Ա. Վ. ի թամիլները սփռուած կը պահանջեն նիւթական, քարոզչական եւ հայրենասիրական օժանդակութիւն:

Այսպէս, Թամիլ Նատուի Հնդկական պետութիւնը կ'օժանդակէ իրենց (օրինակ՝ ղեցեր եւ քարիւղ ուղարկելով), որովհետեւ բնակիչներէն շատեր Թամիլ դատին նեցուկ կը կանգնին (հոն կը բնակին 80 միլիոն թամիլներ):

Այլ երկիրներու մէջ տեղի ունեցող մաքսանենցութեան կամ օրինական առեւտուրը նաեւ նիւթական օժանդակութեան կարեւոր աղբիւրներէն մէկը կը նկատուի (թամիլներ կ'աշխատին ճաշարաններու, ինչպէս նաեւ բեռնակառքի եւ համակարգիչի ընկերութիւններու մէջ): Թամիլ ըմբոստներ 1994էն ի վեր ինը ընկերութիւն վրայ քարոզչական պատերազմ կը մղեն (տասնեակներով «ուեյլ սալթ»ներ կը գործեն անգլերէնով կամ թամիլերէն լեզուով): Յաճախ ռազմական տեղեկութիւնները նաեւ «ուեյլ» ի վրայ յոյս կը տեսնեն:

1980ական թուականներուն է, որ Թամիլ ըմբոստները սկսան արտասահմանէն գէշներ գնել: Ներկայիս հարաւային Ասիոյ ոչ կառավարական ամէնէն կարեւոր գնողներէն ըլլալով՝ անոնք գէշներ եւ ռազմամթերք կը ստանան ապստամբ խումբերէն եւ այլ շրջաններէ, Պուրման, Քամպուտիայի եւ Թայլանտի ներսուտայ:

Չէնքերը Սրի Լանքայի ափերուն մօտ կը հասնին օրինական առեւտրական նաւերու ճամբով, որոնք իրականութեան մէջ թամիլ Վագրերուն» կը պատկանին:

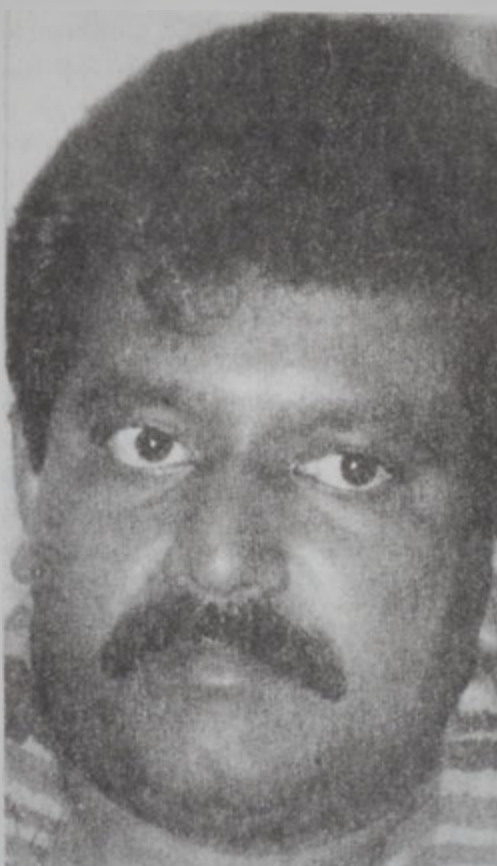
Սրի Լանքայի պետութիւնը կը հաստատէ, թէ Պուրման եւ աւելի ուշ՝ Թայլանտը զարմած են գէշներ առեւտուրի կեդրոններ: Քանի մը տարի առաջ Պուրման ռազմական ղեկավարութիւնը փակած է Թ. Ի. Ա. Վ. ի մարզումի կեդրոններէն մէկը, որ Պուրմանի ափերէն հեռու կղզիի մը վրայ կը գտնուէր: Իր կարգին, Փաքէթի թայլանտական կղզիներէն մէկուն վրայ կառուցուող փոքր սուզանաւի մը գրաւումը պատճառ դարձաւ, որ Թայլանտի խաղաղած ղեքը բազայախուի-

Քոլումպիացի ոստիկաններ «կը քակեն» անձնապաշտպանական արարքի մը դիմողին մարմնին վրայի պայթուցիկ նիւթերը: Ան ձեռքալուծած է նախքան իր գործողութիւնը կատարելը:

Թեթեւ գէշներէն անկախ, թամիլ ըմբոստները յաճախ կը գործածեն ծանր հրետանի եւ հրասանդներ: Անոնք նաեւ ունին սրիլանքական գործերէ գրաւուած հրասայքեր, գրասպաստ փոխադրականներ եւ նոյնիսկ՝ ցամաք-օդ հրթիռներ:

Թամիլներու գինուորական ուժը մեծ մասամբ կը հիմնուի բազմախաւ կազմակերպութեան վրայ, որ դժուար է չէլ գործադրել կամ թափանցել: Այս ուժերը կը շարունակեն յայտնապէս գործել Անգլիոյ եւ այլ արեւմտեան երկիրներու մէջ, հակառակ իրենց որդեգրած բռնատիրական գործեյաձեւին: Իսկ Սրի Լանքայի կառավարութիւնը կը պահանջէ, որ Եւրոպա եւս հետեւի քաղաքականութեան Միացեալ Նահանգներու, ուր Թ. Ի. Ա. Վ. իրաւագրուած է ահաբեկիչ խումբ մը ըլլալու համար:

Վիլուֆոյայ Փրապաքարան

ԱՐՈՒԷՍԻ ԱՇԽԱՐԷՆ

«ՍՐԲԱԶԱՆ ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

ՖԼՈՐԻՏԱՅԻ ՄԵՋ ՀԱՅ ԱՐՈՒԷՍԱԳԵՏ ՍԸ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ ԻՐ ՏԱՐԱԾԱՍԱՐՔԱՅԻՆ ՅՐԱՅՔՈՎ ՈՒՋԱՂՈՒԹԻՒՆ ՀՐԱԻՐԵԼ ՀԱՅՎԱԿԱՆ ՑԵՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՐԱՅ՝ ԻՐ ՉՈՐՑԵՐԸ ՑՈՒՑԱՂԵՐԼՈՎ ՈՂՋԱԿԻՉՈՒՄ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԵՋ: «ՄՈՇԵՒՅԹԸ ՓՐԵՍ ՆԻՈՒՂՈՒԱՅՐԶ» Ի ԹՂԹԱԿԻՑԸ ԿԸ ՍԱՆՐԱՍԱՍԷ

«Հալեպի ձամբան» (1998)

Իր գագաշին ժառանգությունն մասին մեծ մօր պատմություններն առաջին, իր ծննդավայրին մասին անոր պահած գաղտնիքներն էլ են, որոնք ներշնչում էր պարզաբար զարձակ են Ռապրոթ Պարսամբանի արուեստին:

Մասաչուսեցի Ուայթհեյմսի շրջանին մէջ Հասակ նետած Պարսամբան իր երկնքներէ երբեք չէր յսած Ցեղասպանութեան մասին, որ 1,5 միլիոն գոհ խլաց էր Ա. Հիտլարի օրոք: Անոնք մեծ հպարտութեամբ կը նկարագրեն իրենց մշակոյթն ու աւանդութիւնները, սակայն չէին համարձակեր վերջինը ընտանիքին կրօնական անդամներ կամ գիւղերու վրայ կատարուած յարձակումները, որոնք բազմաթիւ գոհեր ձգած էին իրենց ետին:

Պարսամբանի մեծ մայրը բարեհամար կ'ընէր մոր կը, որ հայերէն կը խօսէր իր թոռուհի Հետի գայն իր ժառանգութեան հարողովակից զարձակելու համար: Պարսամբան արդէն համայնարանի ուսանող էր, երբ Թուրքիոյ մէջ պատահած երկրաշարժի մը մասին լսեց ձայնասփուռն, մինչ թէ իր խմբի մեծ մօր նստասենեակին մէջ:

«Կը յիշեմ՝ մեծ մայրս ինձի դարձաւ եւ բաճակաւ ինձ հետ ընդունաւ, բէ կը փափաքէր բռնուի մը բեւեռը ունենալ, որդեկոյ կարեւար հոն թուի՝ տեսնելու համար մեռած մարմինները... Եւ ան որք է ուսում չունէր», կ'ըսէ Պարսամբան:

«Ան ալ ամբողջ տեղիւրէն ու զայն յարգելով պահած էր իր մէջ: Կը զգար, թէ երկրաշարժը արդար պատժեմ էր իր», կ'ըսէ Պարսամբան: Այժմ ան կ'ուզէ, որ ուրիշներ եւս սորվին իր

մեծ մօր ընդգրկական հակազդեցութեան առիթ տուած պատմութիւնը:

Տալաթի մէջ ընկող արուեստագէտ անցեալ ամիս Ֆլորիտայի Ս. Փեթրոսպոլսի շրջանին Ողջակիցութիւն թանգարանին մէջ բացուած կատարեց «Մէլքըրտ Սփէլըրը» (Սրբազան Տարածութիւններ) վերնագիրով ցուցահանդէսի մը, որ ջարդի պատկերներ կ'արտացոլացնէ եւ յարգանքի տուրք մըն է իր մեծ մօր, ինչպէս նաեւ՝ այլ վերագործներու:

Ցուցահանդէսը կը շարունակուի մինչեւ 27 Օգոստոս: Անիկ կը միտի գաղափար մը տալ 1915էն 1923ի միջեւ տեղի ունեցած Ցեղասպանութեան մասին, որուն պատճառով բազմաթիւ հայ ընտանիքներ Միացեալ Նահանգներ գաղթեցին:

Այցելուները կը շրջին ցուցահանդէսին 5 սրահներուն մէջ: Ոմանք հանգստաւէտ են, արուեստագէտին մեծ մօր նստասենեակին պէս, ուրիշներ մահուան դատապարտուած գաղթականութեան նման ցնցիչ են: Անոնք իրենք կը յսեն հայ պատմիչի մը ձայնը եւ քրիստոնէական ուղղափառ եկեղեցիին յատուկ նշաններ կը տեսնեն:

Պարսամբան հայ ժողովուրդը խորհրդանշող պատկերներ գծած է ձեռքով հիւսուած ժանտակներու վրայ, որոնց գարդանմուշները կը յիշեցընեն անոր մեծ մօր ընկալանքին վարպետները: Անոր պատկերները արտօն են եւ ուրուանկարային, կամ՝ ուժեղ եւ յստակ, ըստ դիտանկիւնին:

«Շատ դժուար է իրզնի անձէ մը, որ միշտ քեզ կը դիտէ: Այս դիմանկարները կրկնաւ լինեցնել տեսէ մէկուն մեծ մայրը, գարմիկ կամ մ'օրաքոյրը: Անոնք պարզապէս բազմաթիւ մարդիկ հետ կապուածութեան զգացողութիւնը կ'առնեն», կը բացատրէ Պարսամբան:

Սրահի մը մէջ այցելուները կը հրաշիրուին նրստելու պարզ նստարանի մը վրայ, որուն տակ Ցեղասպանութեան ժամանակներու գորգ մը փռուած է: Պատմական արձանագրութիւններու համաձայն, հայերու սպանութեան ետք

անոնց ընկալանքները կողոպտուած են եւ թանկարժէք իրեր, ինչպէս՝ գորգեր, իրեւ աւար տարուած են:

«Ո՞վ գիտէ, թէ որուն ձեռքէն անցած է այս գորգը, սակայն այժմ հայոց կը պատկանի», կ'ըսէ Պարսամբան՝ խօսելով գորգին մասին:

Արուեստագէտը կը յուսայ, որ իր արուեստով համակուելու պարագային այցելուները քննութեան պիտի ենթարկեն պատմութեան այն ժամանակաշրջանը, որուն գոյութեան շատեր տեղեակ չեն, իսկ ուրիշներ չեն ուզեր ճանչնալ գայն:

«Կը գիտակցիմ, որ հարկ է ամօքը վերջը, սակայն առկա տեղի չ'ունենար, որովհետեւ Ուրաքումը կը շարունակուի», կ'ըսէ 53 տարեկան արուեստագէտը:

Օսմանեան կայսրութեան վերջին տարիներուն շուրջ 1,5 միլիոն հայ քրիստոնեաներ ջարդուեցան պետութեան կողմէ: Թրքական յարցը կառավարութիւնը փորձեց Ցեղասպանութեան կարգ մը պատասխանատուները դատի կանչել, սակայն առաջինը թրքական պաշտօնական կեցւածք կ'ընէր, թէ երբեք Ցեղասպանութիւն տեղի չ'է ունեցած:

Այդ ժխտումը պատճառ դարձաւ, որ Միացեալ Նահանգներու մէջ բազմաթիւ հայ գաղթականներ լուր մտան Ցեղասպանութեան աւանդութեամբ, այն մտախառնութեամբ, որ ոչ ոք պիտի հաւատար իրենց, ինչպէս կը բացատրէ Պարսամբան:

Արուեստագէտին մօր եւ հօր ծնողները վերապահուած էր, պատասխանութեան խոյս տուած է զի պի Ատանա (այսօրուան Թուրքիոյ հարաւը): Ամուսինը առեւի կանուխ խոյս տուած էր միանալով ֆրանսական բանակին եւ կեղծ անուն մը գործածած էր իր ընտանիքը Հայաստանէն

հեռացնելու համար 1920ական տարիներու սկիզբը: Այժմ Պարսամբանի ծնողներն ու անոնց ծնողները մահացած են:

Իրականութեան մէջ Պարսամբանի կեանքին դէմ սպառնալիք մը գայն միայն ինչպիսիք նոյնացնելու իր ծնողներուն հետ:

Ան 1988ին Տալաթ փոխարդուած էր Նիւ Եորքէն, ուր յաջող ստացարկ մը կերտած էր իրրեւ արուեստագէտ, սակայն փոփոխութեան մը կարիքը կը զգար: Տալաթ փոխարդուելէն 3 ամիս ետք ծոցի մը եզրին ինքնաշարժի արկածի մը պահուած փամփուշ մը ստացած էր. աւագակ մը կրակած էր իր գործը եւ դրամ կը պահանջէր: Պարսամբան աղբրած էր խնայել իր կեանքը, սակայն աւագակը գայն կոխկուտած էր ոտքերով՝ սպառնալով դարձեալ կրակել, մինչեւ որ արուեստագէտը իր դրամապանակը լանձնած էր անոր: Ոճրագործը երբեք չէր ձեռքարկաւած, իսկ Պարսամբան յարողջ ամիսներուն դրամաւումի ենթարկուած էր:

«Ասիկա մ'իյց, որ գէթ մազազաք մը անդրադառնամ, թէ ինչ կը լուսնակէ անմեղ զոհի վերածուի», կ'ըսէ ան:

Ապաքինումի շրջանին Պարսամբան մանրամասնութիւններ կարողացած է Ցեղասպանութեան մասին: 1990ին, ջարդուած Դեմազական եկեղեցի իր առաջին ցուցահանդէսին բացումը կատարած է Տալաթի մէջ՝ բողոքի ակիցներ բարձրացնելով թուրքերու մէջ, որոնք անիրաւուած զգացած են ի տես անոր գործերուն: Պարսամբան նոյնիսկ մահուան սպանալիքներ ստացած է:

«Մեծ մօրս ոյեւ զգացի. զգացի այս Ցեղասպանութեան ընդդէմ բոլոր հայերուն ոյեւ: Ասիկա բաւարար պատճառ մը եղաւ, որ շարունակէի գործս», կ'ըսէ ան:

«ՍԱԼՔԸՄ ՀԱՆԸՄԻ ՄԱՆԵԱԿԸ»

ԹՐՔԱԿԱՆ ԺԱՂԱՎԷՆ ՄԸ ԿԸ ՍՏԻՂԷ, ՈՐ ԹՈՒՐԿԻԱ ՎԵՐԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿԷ ՈՉ ԻՍԼԱՄ ՓՈՔՐԱՄԱՆԻՈՒԹԻՆԵՐՈՒ ԵՎԱՍՏԱՌԹԵԱՆ ԻՐ ՎԱՅՐԱԳ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄԸ: «ՄՈՇԵՒՅԹԸ ՓՐԵՍ» ԹՂԹԱԿԻՑԸ ԱՅՍ ԻՐՈՒՂՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳՐԱԳԱՅԵԱԼՈՎ ՀԱՅԿԵՐԶ, ԿԸ ՎԱՐԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ՎԱՅԵՐԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՅԻՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՀԱՅՎԱԿԱՆ ՅԵՎԱՍՏԱՌԹԻՈՒԹԵԱՆ

Հարուստ հրեայ գործատր մը Հայիմ Ալաթոն հարիւրաւոր մարդոց պէս 1943ին Երուզրէտ կողմ ուղարկուած էր տաճանակիր աշխատանքի արգելալայր մը. որովհետեւ կարողութիւնը չունէր վճարելու փոքրամասնութիւններուն պարտադրուած երեսակայական տուրքերը:

Ալաթոն քար կը կոտորէ լեռնային արգելալայրին ստանձանիքին դիմադրելով: Մէկ տարի ետք, վերադարձին, անոր մագեր ճերմած էին եւ ոգին բեկուած էր. կը վերջին տարի գաւակը Իցիաք:

Թրքական մրցանակակիր ժապաւն մը, որ կը կեդրոնանայ այդ ժամանակաշրջանի իրադարձութիւններուն վրայ, կը ստիպէ, որ Թուրքիա դիմակալէ իր անցեալը եւ վերստնութեան ենթարկէ ոչ իսլամ փոքրամասնութիւններու հանդէպ իր վարմունքը. փոքրամասնութիւններ, որոնք ժամանակին գերիշխող ներկայութիւն էին Պոլսոյ մէջ, իսկ այժմ վերածուած են տատանող հասարակականութիւններու: Ժապաւնը, որ կը կոչուի «Սալքըմ Հանըմի մանեակը», հիմնուած է իրականութեան վրայ՝ Բարքայուրի ժողովրդականութեան վրայ՝ մէկ վեպի վրայ: Անիկ կը վերաբարձրէ երկար ժամանակէ ի վեր անտեսուած միւլ մը. այս օրերուն պատկերասփուռն բանալիներ կը ներկայացուին այդ մասին:

«Կը հաւատամ, որ ժապաւնը կարելոյ իրագործում մը կատարած է օրակարգի վրայ դնելով մեր նորագոյն պատմութեան սեւ ու մուր էրեքն մէկը», գրած է իսլամական արեւելումով «Չաման» թերթին խմբագիրը:

Թուրքիոյ մէջ կրօնական պատկանելիութիւնը միշտ ալ խստորէն սահմանուած է: Օսմանեան կայսրութեան կրօնապետական համակարգին մէջ իրենցները, հայերն ու յոյները իսլամներէն անշատ հաւաքականութիւններ կը կազմէին:

Թուրքիոյ բոլոր իսլամ բնակիչները, ներառեալ 12 միլիոն քրիտները, թուրք կը համարուին, թրքական անցատ պատկանելիութիւն մը չընտելուած անջատողական արարք կը համարուին եւ պատիժը բանտարկութիւն է:

«Սալքըմ Հանըմի մանեակը» լուսնարակի տակ կ'առնէ Բ. Աշխարհամարտի այն ժամանակաշրջանը, երբ Թուրքիոյ սնանկացած պետութիւնը իսլամական տուրքեր պարտադրած էր ոչ իսլամ փոքրամասնութիւններուն, որոնք դարձրէր շարունակ տիրապետած էին Թուրքիոյ տնտեսութեան: Տուրքերը նպատակաւորուած էին ոչ միայն պետութեան եկամուտը աւելցնելու, այլ նաեւ՝ ճգնելու փոքրամասնութիւնները, իսլամներուն առիթ տալով, որ անոնց հաստատութիւնները գնեն անհանձնատուրէն գեղջուած գինեղով:

«Քաղաքացի. թրքերէն խօսել» լոզունգով արուած, որ ծայր տուած էր 1923ին թրքական պետութեան ստեղծումէն ետք, փոքրամասնութիւններուն ստիպած էր հրաժարիլ իրենց մայրենի լեզուն եւ որդեկրէն թրքերէնը՝ Օրինակ, պատմուի մէջ նստած հայեր, յոյներ կամ հինգերէն պարսկալի կ'արձանանային, երբ թրքերէն չէին խօսեր: Ժապաւնը կը պատմէ իսլամացած հարուստ հրեայի մը եւ անոր հայ անքննազին մասին, որոնք իրենց բոլոր ինքնքրը կը վաճառեն իրենց տուրքերը վճարելու ապարդիւն փորձով: Երբ չեն յաջողիր գոյացնել պահանջուած գումարը, կ'ուղարկուին արեւելեան Թուրքիոյ Ասքալի արգելալայր, ուր 1300 հրեաներ, հայեր եւ յոյներ տաճանակիր կ'աշխատէին գրեթէ առանց վարձատրութեան: Անոնցմէ 21ը երբեք չեն վերադարձած: Այսուհանդերձ մասնագետներ կը նշեն, թէ ժա-

ԱԶԵՐԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԴԱՓՆԵԿԻՐԸ

Ազերիական աւանդական խառնածին երգեցողութիւնը՝ մուղամը նոր ձեւերով մատուցելով Ալիմ Զաւարի կը ռաւան աշխարհախոյզակ երգիչ, Արեւմտեան հետաքրքրութիւնը շարժելով Ազերիական ուղղութեամբ: Արուեստագէտները մշակութային դեպքանք են. տասնամակններէ ի վեր Շարլ Ազնաւուր կը կատարէ այդ դերը: Ո՞վ պիտի ըլլայ անոր յարգողը...: Կը թուի, թէ արեւմտեան թրքերու մէջ առայժմ վերագիրներ պիտի խլէ ազերի մը՝ շեփոհելով ազերիական «մշակութային ինքնապայութիւնը»...

«չէ ապրած» Պիթըլզի եւ 1960ական տարիներու փոփ երաժշտութեան ժամանակակեր:

Ալիմի հայրը՝ Հապա կ'աշխատէ խորհրդային վարչակարգի յատուկ գիւղատնտեսական համագործակցութեան մը մէջ: Ընտանիքը երբ անթոթութեան չէր մատնուած, սակայն սոնց բնակարանին առատուած էր իր կաթերն եւ ծնողները հազար տոկոս կամ երաժշտական գործիքներ գնելու բաւարար դրամ չունէին: Խորհրդային կայսրաներով գործըներ կը շինէին եւ հետաձայնի թելեր կ'օգտագործէին իբրեւ լարեր: Հանգալաւ ձայն ունէր եւ պատանի տարիքէն կ'երգէր հարսանիքներու առիթով: Խոյս տուած էր իր ընկերութիւնը հետ եւ գաղտնի ամուսնացը էր անոր հետ. երբ աղկակ հարստ ծնողները Բնդիմացած էին: Աշխատած էր զանազան գործեր քարիղի գտարաններու մէջ, նաեւ՝ իբրեւ վարորդ:

Քաւսիմով 21 տարեկանին անորադարձած էր. թէ ի գուր կը վատներ իր տաղանդը: Հետեւաբար սկսած էր դասեր առնել մուղամի երեք ուսուցիչներէ, որոնք զինք զբաղեցուցած են անուստեան ժամը 8:00էն մինչեւ գիշերուան ժամը 8:00ը:

Իբրեւ երգիչ, ան ենթարկուած է խորհրդային վարչակարգին ճնշումներուն: 20ական տարիքի վերջերս ուղարկուած է Ուաշինգթոն՝ մասնակցելու համար խորհրդային արուեստներու փառատօնին: Պատուիրակութեան պատասխանատու Բա. Վե. Պե.ի մէջ պաշտօնատարը Քաւսիմովի պարտադրած է ինքզինք ներկայացնել իբրեւ մուղամի:

«Ինուերը միշտ կասկածով դիմաւորած են ազերիներու տաքարիւն հակամտութիւնները, մասնաւորաբար՝ երաժշտութեան պարսկական: Շատ աւելի դժուար էր հակակշռի տակ պահել միութեան հարաւային ծայրամասերուն աւելի գնչուական տարիները: Հետեւաբար գրեթէ ոչինչ կրցած ընել, երբ 1930ական տարիներուն Պաքուն կեդրոն դարձաւ ճազի, գոր ոտուերը քաղաքակրթական եւ փտած երաժշտութիւն կը համարէին», կը գրէ «Տէլի Թելեկրաֆ»-ի թղթակիցը:

Քաւսիմով «կը խաղալ» մուղամի յանգամաբար ստից երգեցողութեան ընդունուած կառուցներուն հետ՝ գանձը առաջնորդելով նոր ուղղութիւններով: Լեւի աւանդական երգիչներ, որոնք կը կանչին նախապէս գրի առնուած նոթերու, կը կարծեն, թէ Քաւսիմով այս ստեղծ մէջ բազմաթիւ օրէնքներ կը խախտէ: Լեւ մուղամի ներ շրջագիծէն իր հետացումը կը բացատրէ իբրեւ այս ստեղծ ոգին վերստեղծելու փորձ մը:

«Չեղով մը խորհրդային վարչակարգը պատճառ դարձած էր, որ ան խզելով մուղամի աւանդական ձեւէն: Չգալի է, որ Քաւսիմով պիտի դառնայ աշխարհի ամէնէն հռչակաւոր երգիչներէն մէկը», կը գրէ «Տէլի Թելեկրաֆ»-ի անգլիացի թղթակիցը:

Քաւսիմով միաժամանակ արական ու իգական յատկութիւններով թրթոցող իր ձայնով անցնալ Մայիսի նշաններ ունեցաւ Լեւզիլ մակարդակաւոր արհներուն, ինչպէս՝ «Ինչը Ինչը»-ի շուրջ: «Ուրուիք Արթը Անթըր»-ի եւ «Պարթըմ Կարտըր Անթըր»-ի մէջ, կատարելով սիրոյ, բնութեան եւ աստուածամութեան նուիրուած երգեր:

Պարսպեց
Լ. ԿԻՒՆՅԵԱՆ - ՍԱԼՔԱՆ

